

• SÜRELİ YAYINLARIN KATALOGLANMASINDA SAYIYA BAĞLI KATALOGLAMANIN ÖNEMİ

- Selahattin Öztürk
- Zeytinburnu Belediyesi Merkezefendi
Şehir Kütüphanesi
- selahattinozturk1964@hotmail.com

- Sunumuma bir soru ile başlamak istiyorum.
- Türkiye kütüphanelerinde, 1828'den günümüze kaç başlık süreli yayın çıkarılmış, bu yayınlar numaralı olarak kaç sayı, adet olarak kaç sayıdır?
- Arap harfli yayınlananları yaklaşık olarak 2600-2700 başlık diyebiliyoruz, sayı ve adetini veremiyoruz.
- Latin harfli dönemimiz için her üç soruya yaklaşık olarak dahi cevap bulamıyoruz.
- Süreli yayınlar üzerine yürüttüğüm çalışmalarım için yaptığım kaynak taramaları ve kütüphane koleksiyonlarında bulunan verilere bağlı olarak rahatlıkla en az 45.000 başlık süreli yayın üretilmiştir diyebilirim.

- Süreli yayınların kataloglanması ve hizmete sunuş şekilleri Bilgi ve Belge Merkezlerinde çok farklı özellikler ve ciddi ayrımlar göstermektedir. Bu ayırım otomasyon sistemleri aracılığıyla araştırmacılara sunulan süreli yayın katalog ara yüzlerinde belirgin şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bu ara yüzlerin bir çoğu araştırmacı dostu olmaktan uzak görüntü sergilemektedir. Aynı sistemi kullanan kütüphanelerin ara yüzleri de birbirinden farklılık gösterebilmektedir.
- Bir çok kütüphanenin süreli yayın sorgulama sonuçlarında sayı bilgilerine hemen erişim sağlanamamakta, sayı bilgilerine bir, bazen iki alt sayfada erişebilmek mümkün olmaktadır.

- Her Őeyden önce kütüphanelerimizde süreli yayın servis veya bölümleri, süreli yayın kataloglaması konusunda standartlara bağlı olarak çalıŐmamaktadırlar.
- En temel bilgilerin verilmesinde bile ortaya konan eksiklikler, yanlış kimliklendirmeler, özellikle bilgisayarda kataloglamanın uygulamada yanlış kullanılmasının getirdiği dezavantajlar olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Otomasyon sistemlerinin kullanımı, bilgiye erişim sırasında sorgulama mantıklarının farklılıkları sisteme yüklenmiŐ olsa bile var olan bilgiye eriŐimi engelleyebilmektedir. (Ara yüz tercihleri, araŐtırmacıya verilecek bilgi baŐlıklarının minimum seviyede tutulması, varlığını ėrensiner yeter anlayıŐı, sorgulama kriterlerinin az olması)
- Katalog ara yüzlerinde sorgulama mantığının yeteri kadar açıklanmaması. Bilgi merkezleri, tüm kullanıcıların kendi otomasyon sistemlerini iyi bildiklerini / bilmeleri gerektiğini var saymaları.

- Otomasyon sistemlerinde (-) işaretiyle karşılanan ancak bu nedenle koleksiyonda bulunan sayıların gerçek miktarının ortaya konamaması, var olan bilgi kaynaklarının kullanım dışında kalmasına yol açmaktadır. (cildin ilk sayısı 37 son sayısı 3745 olan bir gazete 37-3745 olarak kataloglandığı için kullanmak üzere gittiğimde bana gerçekte 37 sayıdan oluşan bir cilt getirildi.
- Yayınların fiziki olarak kapsayabileceği hacim düşünülmeden, kimi süreli yayınların cilt kapağı üzerinde bulunan bilginin esas alınması, mevcut cildin ilk ve son sayısına bakarak yapılan kataloglama sonucunda dermede olmayan sayıların varmış gibi duyurulması sorunu ortaya çıkmaktadır.
- Bu tarz (-) işaretleri kullanılarak yapılan kataloglamadaki yanlışlıkların önlenemesinin tek koşulu fiziki olarak her sayının tek tek kataloglanmasıyla mümkün olabilecektir.

- Neden sayı bazlı kataloglama?
- Türk basın tarihinin en önemi basamağını teşkil eden süreli yayınlar özellikle gazetelerimizin ayrıntılı olarak ve günümüze ulaşabilenlerin tam bir kataloğunun yapılamadığı gerçeğiyle yüz yüze olduğumuz “ *aslında hem bilgi ve belge yöneticileri olarak öncelikle bizlerin hem de kültür ile ilgilenen tüm kurumlarımızın hiçbir şeyi bahane etmeden, hiçbir kurumu aşağılamadan, ötekileştirmeden, bir araya gelip kendimizi sorgulamamız gereken*” bir dönemde mevcut kütüphane katalog ve otomasyon sistemleri kullanılarak yapılacak çalışmalarda çok dikkatli davranılması gerekmektedir.

Bu gereklilik birkaç açıdan önemli.

Yapılacağını hayal ettiğim ulusal süreli yayınlar toplu katalogunun sağlıklı olmasına katkı, (Kuruluşundan bu güne kadar Milli Kütüphane süreli yayın kayıtlarında düzeltilmeye muhtaç oldukça fazla veri bulunmaktadır. Maalesef bu veriler kullanılarak yapılan ve kütüphanelerimizde araştırmacıların kullanımına sunulmuş yayınlarda bu yanlışlıkları açıkça görmemiz mümkün)

- Araştırmacılara doğru veri sunularak onların yapacakları çalışmalarını daha kısa sürede tamamlayabilecekleri kaynaklara ulaşabilmelerinin sağlanması,
- Yapılacak sayısallaştırma çalışmalarında gerçeğe en yakın verilerle proje oluşturma, eksik veriye bağlı olarak projenin uzama veya yarım kalmasının önüne geçebilme,

- Bilgi ve Belge Merkezlerinin süreli yayın dermelerinin tamamlanması çalışmalarının sağlıklı olarak yürütülmesi,
- Aşağıda verilecek örneklerde yer alan ve basın tarihine yönelik yapılacak çalışmalara katkı “bilinmeyen yanlışlıkların ortaya çıkarılmasıyla”.
- Süreli yayınların isim değişiklikleri ve buna bağlı yanlış kataloglamanın önlenmesi. (Sadece Arap Harfli süreli yayınlarımızda 89 başlık yayın 336 farklı isim alarak yayın hayatını sürdürmüştür. Benzer durum Latin Harfli dönemimiz için de geçerlidir) Hemen hepimizin bildiği iki örnek; biri isim değişikliği, diğeri ise dönem ve sayı bilgileriyle öne çıkan Marko Paşa ve Büyük Doğu dergileri.

- Derme geliştirme çalışmaları sırasında yanlış kataloglamaya bağlı olarak eksik veya mükerrer alımların önüne geçmek.
- Yayınların numaralandırılmasında ortaya konan karmaşa (Her yıl yeniden numara alma, ilk sayıdan itibaren sürekli tekrar eden ancak ayrıca her yıl/ciltte 1'den başlatılarak numaralamaya devam etme, sene/yıl, cilt, sayı, devam eden sayı (silsileli sayı) zincirinde hangi bilgilerin kullanılacağındaki karmaşa....
- Tarih: 1967, sene: 1, cilt: 1, sayı: 1-6;
- Tarih: 1967, sene: 1, cilt: 2, sayı: 1-6 (7-12)
- Tarih: 1968: sene: 2, cilt: 1, sayı: 1-6 (13-18);
- Tarih: 1968, sene: 2, cilt: 2, sayı: 1-6 (19-24) gibi.
- Burada tarih ve 1-6. sayı kullanılarak yapılacak bir kataloglama neticesinde belirsizlik ortaya çıkacağı için yayın temini sırasında eksik veya fazla alım kaçınılmaz olacağı gibi yayını kullanacak olan araştırmacı da yanlış yönlendirilecektir.

- Cumhuriyet dönemi süreli yayınları için tüm yayınları kapsayan toplu ve ayrıntılı bir kataloğumuz olmadığından vereceğim örnekleri mümkün olduğunca hem Arap harfli hem de Latin harfli süreli yayınlar arasından seçmeye çalıştım. Benzer çalışmaların bu bakış açısı ile yapılması kaçınılmaz bir sorumluluk olarak öncelikle süreli yayın koleksiyonu bulunan kütüphane ve çalışanlarını beklemektedir.
- Çalışmalarımın için kullanmakta olduğum ve içerisinde süreli yayın künyesi olan referans kaynaklarından bir kısmının durumunu özetleyecek bir görüntüyü paylaşmam ne demek istediğimi açıklayacaktır.
- **Maalesef burada bulunan her etiket bir yanlışlık veya ilaveyi ifade etmektedir.**

- Sunacağım veriler yaklaşık iki yıl süren ve yaklaşık 4.000.000 (dörtmilyon sayfa) taranarak ortaya çıkarılan Hakkı Tarık Us Kütüphanesi Katalođu Süreli Yayınlar başlıklı çalışmadan seçilerek buraya alınmıştır. Sadece bu katalogda 68 yayının sayı verilerinde ciddi bilgi yanlışlıkları, 62 yayının yüzlerce sayısının ise bir başka yayının sayılarıyla ciltlenmesi tespit edilmiştir. Bu sayede ilk ve son sayıya bağlı olarak gözden kaçabilecek sayılar ortaya konmuştur.

Cumhuriyet / Mesul müdür : Mehmed Agâh, Kurucusu ve başmuharriri : Yunus Nadi [Abalıoğlu].--İstanbul : 7 Mayıs 1341/1924 - ; 1- yayını devam ediyor

1904. sayı çift yazılı ancak 1905. sayı var 1906. sayı eksik, 65, 67, 148, 1000, 1001, 1368, 1408, 1514, 1629, 2943. sayılar çift, tarihler düzenli; 3615. sayı 2958. sayıdan önce ciltli; 3788. sayı 3110. sayıdan önce ciltli; 10899. sayıdan 10891. sayıya dönüldü (8 sayı); dolayısıyla 10892-10899. sayılar iki şer kez yayınlanmış durumda, 12750. sayı 12705 olarak yazılı. Dolayısıyla 12705. sayıya mükerrer sayı işlemi yapılması kaçınılmaz. Çünkü bu sayı daha önce kataloglanmış durumda.

Hürses : Günlük siyasî gazete / Sâhib-i imtiyaz : Cavid Oral, Müdürü : Rıza Atilla, Mesul müdür : Nihat Uz ; Kemal Deniz ; Enver Konanç.— Ankara;

55, 277, 287, 321, 337, 375, 395, 397, 402, 443, 546, 476, 580, 611, 628, 678, 720, 822, 889, 1068, 1493, 1538, 1754, 1808, 1813, 1839. sayılar çift, tarihler düzenli

420. sayı üç adet, tarihler düzenli;

422. sayıdan 427. sayıya atladı, tarihler düzenli (4 sayı)

506. sayıdan 606. sayıya atlandı, tarihler düzenli(101 sayı)

608. sayıdan 518. sayıya dönüldü, tarihler düzenli (91 sayı)

1446. sayının ilk iki sayfası, 1503. sayının sonunda ciltli, (Tek bir satır bilginin bile bir araştırmamanın şekillenmesinde ki rolü düşünülduğünde bu ayrıntıları kaçırmamamız gerekli diye düşünmekteyim.)

Abdullah Cevdet tarafından yayımlanmış olan *İctihad* dergisi (*İctihad, Cehd, İşhad, İştihad, Alem, İştihad Eski İctihad*) başlıklarıyla yayımlanmış, bu başlıklardan *Cehd (59/1)* Osmanlıca süreli yayın koleksiyonu açısından Türkiye'nin en zengin dört kütüphanesinde ayrı bir yayın gibi kayıt altına alınırken, bir kütüphanemizde ise hem *Cehd* hem de *Cihet* olarak iki farklı yayın gibi kayıt edilmiş, *İşhad, İştihad, İştihad Eski İctihad* başlıklarına ise hiçbir koleksiyonda not halinde bile yer verilmemiştir.

Sebilü'r-Reşad Dergisi'nin 2 sayısı (300-301. sayılar) Sebilü'n-Necat adı ile yayınlanmış olmasına rağmen sadece sayı numarasına bakıldığı için kataloglarımıza yanlış isimle kaydedilmiştir.

- **Vakit** : Yevmî gazete / Sâhib-i imtiyaz : Mehmed Âsım [Us]; Hakkı Tarık [Us], Mesul müdür : İsmail Ramiz; Hüseyin Necati, Müdür-i mes'ûl ve başmuharriri : Ahmed Emin [Yalman]; İsmail Ramiz; Hüseyin Necâti; Ahmed Şükrü [Esmer], Muharrirleri : Mehmed Âsım [Us]; Hakkı Tarık [Us]; Ali Ekrem; Refik Ahmed [Sevengil].--İstanbul : 22 Teşrînievvel 1333/1917 - 15 Nisan 1963, I-XXXVIII, 1-19927 (11828-13115) = 23413
- “2028, 3453, 3466, 3507, 3691, 3919, 3975, 7730, 7761, 9332, 9596, 9640, 9775, 10346, 10523, 12511, 12517, 12533, 12569, 12625, 12639, 12653, 12659, 17994, 18012. *(25 farklı sayı) sayılar çift, tarihleri farklı, 9061. sayı üç adet tarih farklı, 5512. sayı yerine 5482. sayı yazılmış, 5585. sayıdan sonra 5589. sayıya atlıyor, 5645. sayıdan sonra 5644. sayıya dönerek devam ediyor,*

8780. sayıdan sonra 8761. sayıya dönerek devam etmektedir, tarih düzenli, 9525. sayıdan 9553. sayıya atlanmıştır, tarih düzenli, **10010. sayı 11000** olarak, 10064. sayıdan 10067. sayıya (2 sayı), 10086. sayıdan 10089. sayıya (2 sayı), 12556. sayıdan 12567. sayıya (11 sayı) atlandı, 12595. sayıdan 12561. sayıya dönüldü (34 sayı), **12717. sayıdan (28 Şubat 1953) 17718. sayıya (1 Mart 1953) atlandı (5001 sayı),** 17938. sayı yerine 17880, 18304-18307. sayılar 11104-11107 olarak yazılı; 18941. sayıdan 19842 sayıya geçti 19927. sayıya kadar. (901 sayı atlandı); **19927. sayıdan 11828. sayıya dönüldü (8099 sayı),** 12197. sayı 3 adet tarihler düzenli.”

- Son olarak günümüzden dergilerinden bir örnek vermek istiyorum
- Cilt bilgisinde 44-49 ve 50-56. sayılar yazan gerçekte ise cildin içerisinde (44-45, 48-49), (50-51, 55-56.) sayılar bulunan derginin, cilt üzerinden veya ilk ve son sayısına bakılarak yapılacak bir kataloglama neticesinde kullanıcılarımız yanlış bilgilendirilmiş , bu bilgilendirmeye bağlı olarak zaman ve para kaybetmelerine yol açmış olacağız.

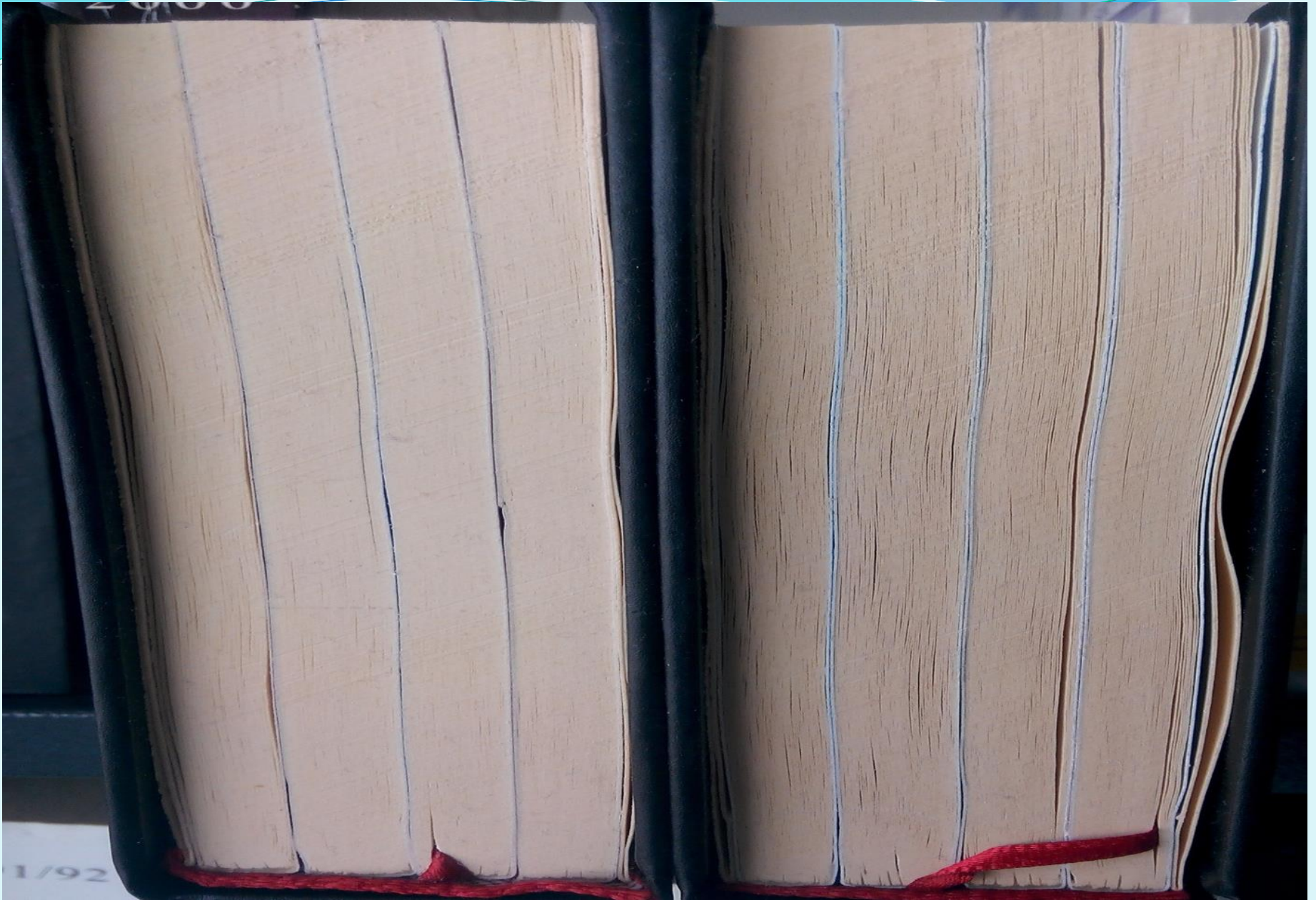
HECE

44-49

HECE

50-56

Dikkat etmemiz gereken, sadece kütüphane koleksiyonlarının düzenlenmesi, hizmete sunulması değil, mesleğimizle ilgili üretilen yayınların, çalışmaların takip edilerek değerlendirilmesi, yanlış ve eksikliklerin paylaşılması da biz bilgi profesyonellerinin ilgi alanı içerisinde olmalıdır. Bu bakış açısı ile yapmış olduğum üç çalışmam bulunmaktadır. Bunların yayımlandığı yerleri paylaşarak sunumu tamamlamak istiyorum.

Yedi İklim Dergisi, Aralık 2010, 249 : 66-70

Bilgi Dünyası, 2007, 8(2): 314-325

Türk Kütüphaneciliği, 2017, 31(1): 112-124

• Sonuç Yerine:

- Yukarıda örnekleriyle ortaya konan süreli yayınlardaki sorunlar, ciltlemeye bağlı olarak kütüphanelere göre farklılık gösterebileceğinden her kütüphane kendi dermesine uygun veri girişi yapmalı, araştırmacılarına elinde bulunan bilgi kaynaklarını eksiksiz sunabilmelidir.
- Verdiğim örneklerde ki sayı atlamaları, aynı numaranın birden fazla kullanımına ilişkin bilgilere özellikle gazete koleksiyonu bulunduran bilgi ve belge merkezlerimizin hiç birinin hiç birinin kataloglarına rastlayamadım. Dikkat eden kurumlarımız mutlaka vardır ancak bu kataloglara yansıtılmadığı için fayda sağlamamaktadır.

• TEŞEKKÜRLER